

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

УДК: 811.111.373

ІНОЗЕМНА МОВА–ІНСТРУМЕНТ В ДІАЛОЗІ КУЛЬТУР І ЦИВІЛІЗАЦІЙ. РОЗВИТОК СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ В ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ І НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ (ЛІНГВОКРАЇНОЗНАВЧИЙ АСПЕКТ)

Бабак Ганна Сергіївна,

Білоусов Артем Віталійович

викладачі каф. іноземних мов

Харківський національний університет внутрішніх справ

м. Харків, Україна

Анотація: Однією з актуальних проблем сучасної методики навчання іноземної мови є орієнтація всього навчального процесу на активну самостійну роботу учнів. Лінгвокраїнознавчий аспект знаходить своє відображення в цілях та задачах навчання іноземної мови, а також у змісті та прийомах навчання, що дає можливість цілеспрямовано проводити роботу з формування фонових країнознавчих знань з перших кроків.

Ключові слова: викладання іноземної мови, національна культура, соціокультурна компетенція, лінгвокраїнознавчий аспект, лінгвокраїнознавство.

На сьогоднішньому етапі розвитку міжнародних відносин та інтеграції на захід визначення та вивчення цінностей та переконань будь-якої спільноти є особливо актуальним, для забезпечення більш успішної політичної, економічної

та соціальної співпраці між австралійською та українською спільнотами, та для поширення лінгвокраїнознавчого кругозору.

Кожна національна культура складається з національних та інтернаціональних елементів і не може цілком збігатися з іншою культурою. Тому в процесі викладання іноземної мови ми вимушені витратити час та енергію на формування у свідомості учнів поняття про нові предмети і явища, що не знаходять аналогії а ні в рідній культурі, а ні в рідній мові. Отже, мова йде про включення елементів країнознавства у викладання мови, але це включення якісне іншого роду в порівнянні із загальним країнознавством. Так як ми говоримо про з'єднання в навчальному процесі мови і відомостей зі сфери національної культури, такий вид викладацької роботи пропонується назвати лінгвокраїнознавчим викладанням.

Лінгвокраїнознавчі прийоми розподіляються на три етапи: презентація, закріплення та активізація. У лінгвокраїнознавстві, подібно до стану справ у будь-якому іншому аспекті викладання мови, вирішуються проблеми відбору навчального матеріалу. Із загального лексичного або фразеологічного запасу та із лексичних та фразеологічних мінімумів вибираються одиниці, наділені національно-культурною семантикою. Фонетичний або граматичний устрій обстежується з метою виявлення в ньому потенційних носіїв даних про культуру. Є також самостійні країнознавчі прийоми викладання, такі як експлікація лексичного фону, додатковість зорового та вербального рядів, виявлення проєктивного країнознавчого змісту художнього тексту, системне та повне коментування.

Таким чином, лінгвокраїнознавство – це самостійний аспект викладання іноземних мов, як і фонетичний, лексичний, граматичний, стилістичний. Тепер ми можемо визначити поняття, що таке лінгвокраїнознавство. Лінгвокраїнознавство – це аспект викладання іноземної мови, у якому з метою забезпечення комунікативності навчання та для вирішення загальноосвітніх та гуманістичних задач реалізується кумулятивна функція мови і здійснюється

аккультурація адресата, причому методика викладання має філологічну природу – ознайомлення здійснюється за допомогою іноземної мови та в процесі її вивчення.

Одна з актуальних проблем сучасної методики навчання іноземної мови - орієнтація всього навчального процесу на активну самостійну роботу учнів, створення умов для їх самовираження і саморозвитку. В проекті розроблюваного експертними групами Ради Європи пакета документів під назвою “Європейський Мовний Портфоліо” відмічається, що в умовах геополітичної ситуації “європейське товариство стає більш інтерактивним, європейці стають більш мобільними і подорожують для збагачення свого професійного, освітнього та особистісного досвіду. Але навіть для тих, хто мало подорожує, сучасні інформаційні технології роблять подолання мовних бар'єрів нормою життя. Молоде покоління повинно підготувати себе до того, щоб мати максимальну користь з такого роду діяльності з метою вдосконалення своїх лінгвістичних знань, навиків і умінь.” В усіх матеріалах цього проекту зроблено акцент на самостійній роботі по вивченню іноземної мови, а на першому місці серед якостей майбутнього повноцінного члена європейського демократичного співтовариства називаються “здатність до самоорганізації, незалежність, висока самосвідомість, впевненість у своїх силах, поєднання незалежності мислення і дій з соціальною відповідальністю”. В такому контексті особливого значення набувають ідеї розвиваючого навчання, головною метою його є формування особистісної активності учнів. Останнє забезпечує активне відношення до знань, систематичність і наполегливість у навчанні, позитивні результати та успішна безперервна освіта. Пізнавальна активність - це готовність та бажання учня до вивчення нового матеріалу розширеної тематики, що стосується вивчення іноземної мови та особливостей країни, мова якої вивчається, бажання самостійно розширювати знання з даного предмету, виявлення ініціативи в пошуку цікавої інформації, бажання застосувати набуті знання в повсякденному житті та при вивченні інших предметів.

Для цього необхідно пропонувати дітям вивчення тем, які безпосередньо стосуються країни, мову якої вони вивчають. Читання книг, журналів та газет, перегляд телепередач, документальних та художніх фільмів на іноземній мові сприяє розширенню світогляду учнів, їх обізнаності в усіх сферах життєдіяльності людини. У дітей виникає бажання розповісти про прочитане, побачене або почуте стосовно подій, що відбуваються у країні, мову якої вони вивчають.

При вивченні іноземної мови обов'язковим повинно бути передбачене:

- оволодіння знаннями про культуру, історію, реалії та традиції країни, мова якої вивчається (лінгвокраїнознавство, країнознавство);
- залучення до діалогу культур (іншомовної та рідної);
- усвідомлення учнями суті мовних явищ, іншої системи розуміння, через яку може сприйматися дійсність;
- розуміння особливостей свого мислення;
- порівняння явищ іноземної мови, що вивчається, з рідною мовою;
- уміння вчитися (працювати з книгою, підручником, довідковою літературою, словниками тощо).

Досягнення цих цілей навчання іноземної мови можливе за умов взаємопов'язаного вивчення мови і культури народу - носія цієї мови, а також активної комунікативно-пізнавальної діяльності учня як суб'єкта навчання.

Тому для стимулювання пізнавальної активності учнів важливим фактором буде самостійна підготовка матеріалу про один з епізодів історії країни, або про одного з видатних діячів країни. Коли учень самостійно готує матеріал, він виявляє творчу ініціативу, а вона в свою чергу, сприяє розвитку пізнавальної активності.

Важливою умовою у підвищенні пізнавальної активності є інформованість викладача і учнів не тільки про заходи, спеціально направлені на вивчення іноземної мови, яка вивчається (таких, як навчальні програми телебачення і

радіо), але і про інші можливі способи реалізації комунікативних потреб у навчальній діяльності. Уміння вчителя зацікавити, привернути увагу, зробити рекламу фільмові, передачі, безумовно, стимулює самостійну діяльність учнів, створює психологічну готовність до сприйняття нової інформації.

Лінгвокраїнознавчий аспект знаходить своє відображення в цілях та задачах навчання іноземної мови, а також у змісті та прийомах навчання, що дає можливість цілеспрямовано проводити роботу з формування фонових країнознавчих знань з перших кроків. На наш погляд, можна казати про лінгвокраїнознавчий компонент змісту підручників, тому що він входить в цілі, зміст та прийоми навчання, які в них викладені. Правомірно вважати лінгвокраїнознавчим компонентом зміст навчально-методичного комплексу в цілому, тому що його складовими частинами є книга для читання, книга для вчителя, яка значною мірою вирішує ці задачі.

Найважливішим мотиваційним стимулом вивчення іноземної мови є, звичайно ж, прагнення до розширення свого загального кругозору, причому провідну роль відіграє бажання познайомитися з життям країни досліджуваної мови, з її географією, історією, побутом. Важливим є і той фактор, що інтернаціоналізація всіх аспектів життя суспільства, зміна політики держави дає можливість наочно познайомитися з країною, мова якої вивчається, відвідати її чи як турист, чи пройшовши там стажування, навчальний курс, беручи участь в численних міжнародних освітніх програмах.

Іноземна мова робить значний внесок у розширення загальноосвітнього кругозору учнів. Його роль можна підсилити за рахунок ще більш послідовної і більш широкої реалізації лінгвокраїнознавчого аспекту, що є частиною здійснення міжпредметних зв'язків. Іноземна мова стикається з багатьма шкільними дисциплінами і, перш за все, відкриває школярам шлях до додаткових знань з географії, історії, літератури й інших предметів. Тому важливо так побудувати навчання, щоб учні оволодівали умінням користуватися іноземною мовою для поповнення своїх знань з цих предметів.

Велика кількість різних факторів, що впливають на навчання іноземних мов, їхній взаємозв'язок і взаємозумовленість приводить до об'єктивної необхідності розглядати навчання іноземної мови як складну систему, що вимагає більш повного виявлення цих факторів і послідовного їхнього обліку. Оволодіння іноземною мовою як засобом спілкування повинне дати школярам безпосередній доступ до культури інших народів, забезпечити в процесі навчання діалог культур, сприяти вихованню, всебічному розвитку школярів, підвищувати якість підготовки їхньої діяльності в різних сферах життя – у побутовій, соціально-культурній і т.д. Володіння іноземною мовою відкриває більш широкі можливості для науково-технічного прогресу, тобто тут мова йде про підвищення результативності навчання іноземній мові.

Список використаних джерел

1. Гапонів А.Б., Возна М.О. Лінгвокраїнознавство. Англomовні країни //за ред.Бондаренко В.В.—Вінниця; НОВА КНИГА.—2005—464с. .
2. Селіванова О.І., Байкова О.М. Опановуючи англійську мову та культуру (Велика Британія, Сполучені Штати Америки): Навчальний посібник— К.:Ленвіт,2008.—126с.
3. Гришаева Л.И., Цурикова Л.В. Введение в теорию межкультурной коммуникации:учеб.пособие для студ. Лингв.фак.высш.учеб.заведений. – 4-еизд.,стер. – М.:Издательский центр «Академия». – 2007. – 336с.
4. Кабакчи В.В. Практика англоязычной межкультурной коммуникации. – СПб.:Издательство «Союз». – 2001. – 480с.
5. Кашкин В.Б. Введение в теорию коммуникации.Воронеж: изд-во ВГТУ. – 2000 – 305с.
6. Саблина С.Г. Барьеры коммуникации в межкультурной среде// «Актуальные проблемы теории коммуникации».Спб. – Изд-во СПбГП. – 2004. – С.52-74.

7. Тер-Минасова С.Г. Язык и межкультурная коммуникация. – М.: Слово/Slovo – 2000. – 624с.
8. Устименко Т.А. Основы межкультурной взаємодії. – Полтава, 1998. – 214с.